

Creefolkets vattendilemma: "Okej, vi säljer floderna!" Och sedan?

[Kanada (Quebec): cree] Creeindianerna i det fransk-språkiga Quebec, Kanada, lyckades på 1990-talet juridiskt bevisa rättigheter till flera floder och sedan sälja nyttjanderättigheterna vidare till energiföretag som byggt dammar. Vad har hänt sedan dess? Kringliggande floddalar har vattentäckts och många indianer har tvingats flytta. Nu är företrädare för creeindianerna villiga att gå med på fler dammbyggen. Motstånd finns bland både miljöorganisationer och creeindianer.

Plötsligt lyser ett gult öga i mörkret mot oss, från marknivån. Skogen runtomkring är svart, till synes ogenomtränglig.

– Men Ola, det ligger ju en död björn här!

– Va?

Vi böjer oss ner för att se bättre i skumrasket. Det visar sig vara en stor gråsvart hund som ligger strypt där bland lavarna. Platsen jag och min bror Ola befinner oss på är Waswanipi, ett creeindianskt samhälle beläget cirka elva timmars bussfärd rakt norrut från Montreal. Vi hade försökt ta oss en liten kvällspromenad, strax bakom Annie och Ron Blacksmiths hus.

Annie och Ron Blacksmith, Ron är vit och Annie cree, hade generöst låtit oss bo

Vägar och kraftledningar har dragits genom den orörda naturen, särskilt öster om James Bay. Följden har blivit sänkt vattenstånd. Svarta trädrötter vrider sig utmed strandkanterna.

finns på landområdena creeindianer bebott i 6 000 år.

Två: Sälja ut nyttjanderättigheterna till dessa floder till Hydro Québec, det stora energiföretag som sedan byggt dammar i floderna motsvarande ytan av hela västra Tyskland. Allt för att utvinna energi för försäljning, bland annat till det näraliggande USA.

I utbyte mot sina floder fick creeindianerna pengar som de byggde vägar, skolor och bostäder för.

Fångstnäringarna skadades

När en enda av de stora dammarna, La Grande, började fungera vattentäcktes 15 000 kvadratkilometer i kringliggande floddalar. Fiske- och jaktmarker som creeindianerna nyttjade försvann där. Många av de då 9 000, idag 14 000 James Bay-creeindianerna tvingades flytta.

Lokalt uppstod höjda kvicksilverhalter när flodbotten rörde sig vid dammbyggena. Fisken gick inte att äta längre, en katastrof för creeindianerna:

– Fisk är verkligen en andlig föda i vår kultur, berättar Bill Namagoose. Det är den första fasta födan som ges till en baby och den sista föda som ges till en äldste innan de går bort.

Fortfarande baseras en tredjedel av creeekonomin på fiske, jakt och fäll-utsättning. Näringar som många stammedlemmar sagt skadades svårt av La Grande-dammen.

Därför har det blivit rabalder när företrädare för creeindianernas stora råd sagt sig vara villiga att gå med på fler dammbyggen, till exempel i Rupertfloden. Detta mot att creeindianerna får två procent av intäkterna från elförsäljningen. Det låter kanske inte mycket men under en 50-årsperiod skulle utfallet bli totalt 3,5 miljarder kanadensiska dollar, vilket motsvarar 2,27 miljarder USA-dollar! Samtidigt är både miljöorganisationer och grupper av creeindianer emot dammbygget. De menar att dammen i Rupertfloden skulle skada fisket och ekoturismen. De kommer att fortsätta utbilda folk i alternativ energianvändning, har de lovat.

Det handlar inte bara om vatten

I början av 2005 kom rapporter om en "kris" hos Kashechewan-creeindianerna på James Bays västra strand. Den sades handla om odrickbart vatten. Men många

hos dem några dagar. När vi kom in och berättade om den döda hunden såg Ron lite irriterad ut:

– Jaha, det är någon som avlivat en besvärlig hund. Så där ska de inte göra. Det finns en särskild gasanläggning för det där.

Levande hundar hade vi sett redan för ett par dagar sedan när vi kom till Waswanipi. Men de var av en annan sort än hunden i skogen. Gulaktiga, raggiga.

– Kasta bara sten på dem om de kommer för nära, sa Flora Kitchen, indianhövdingens fru, vänligt leende till oss.

Waswanipi hade vid vårt besök i mitten på 90-talet cirka 1 000 invånare, nästan alla creeindianer. De gångna tio åren

verkar samhället ha fortsatt att utvecklas. Åtminstone att döma av Waswanipis egen hemsida på Internet. Den kan man hitta genom att via vilken sökmotor som helst gå in på "Greenet".

Waswanipi, som ingår bland creesamhällena utmed James Bay, påverkades på många sätt av de väldiga dammbyggena i området på 1990-talet. Vad var det som hände på andra ställen? Hur ser den senaste utvecklingen ut?

Det väckte uppseenden när creeindianerna i franskspråkiga Quebec i nordöstra Kanada för ett antal år sedan lyckades genomföra följande:

Ett: Juridiskt bevisa att flera av de jättelika floder som strömmar ut i James Bay

menar att problemen handlar om mycket mera än vatten, både när det gäller creeindianerna och alla andra indianer i Kanada. Årlig statistik visar att Kanadas indianer har sämst hälsa, sämst utbildning, sämst inkomster och bostäder i landet. De utsätts för mest våld. Själv mord och missbruk ligger högst. Levnadsomständigheterna är fortfarande sämre för indianer än för alla andra i Kanada.

Lösningen på de kriser som utlöses av dessa bakomliggande förhållanden ligger inte bara hos indianerna. Lösningen handlar om hur det dominerande Kanada ser på sitt franska och engelska, kolonialistiska, rasistiska förflutna

I en intervju gjord av Susan Montgomery i den kanadensiska dagstidningen "The Gazette" 25 februari 2004 berättade Nellie House, en 47-årig creekvinnna om hur hon vuxit upp i skogen, ätit traditionell mat och bott i tält, tipi.

– Våra hjärtan, våra själar är fortfarande ute på ön, sa Nellie House.

Den nya utvecklingen har nått henne och många andra i samhället Chisasibi. Före 1979 fanns ingen diabetes, nu har denna sjukdom epidemisk omfattning. Slående många är överviktiga. Sprit-smugglingen är omfattande. Alkoholism, själv mord och familjevåld har kommit som ett brev på posten.

Om allt detta är en följd av ökat välstånd för creeindianerna kan ju frågan ställas: Är välståndet verkligen värt sitt pris? Eller rättare sagt – hur definierar vi välstånd?

På sin hemsida skriver den kanadensiska miljö- och aktivistorganisationen Mostly Water, "Mest vatten":

"Vatten är det som människor har gemensamt. Oavsett ursprung eller politisk ståndpunkt så dricker vi alla vatten. Människor består till två tredjedelar av vatten och lever på en planet vars yta mestadels täcks av vatten. Vi är helt beroende av det. Omgivna av det. Vatten påminner oss dagligen om vår relation till våra kroppar och till jorden. /.../ Det ger oss bilden av en glaciär som sakta bryter ner till synes oflyttbara berg /.../ Det ger oss bilden av privatiserat vatten på flaskor i kontrast mot den gemensamma brunnen, vilket säger oss allt om vad som är fel med världen. /.../ Det vore ingen överraskning om krig kommer att utkämpas om vatten i en nära framtid. Vi dödar redan för olja. När oljan är borta måste vi fortfarande kämpa om vatten ända tills det inte finns

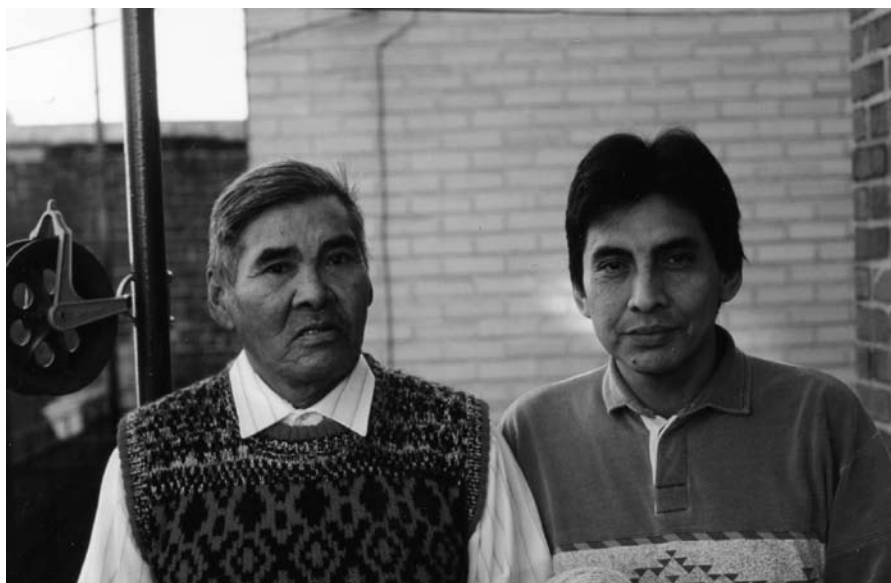
något kvar att dricka eller bevattna våra odlingar med. /.../ Vatten är en budbärare med en särskild historia att berätta /.../. Hjälp oss hitta lösningar på situationen vi befinner oss i – en döende planet styrd av girighetens ekonomi."

Henrik Persson

Foto: Henrik Persson och Ola Persson

T.v: Flora Kitchen, hövdingfru i Waswanipi. Europeerna uppfattade bara de indianska namnen ungefärligt och gjorde dem till europeiska. Missionärerna döpte också om indianerna till bibliska namn.

T.h: Här ser vi creeindianen George Cooper framför sin fars tipi. Därinne röks just älgkött.

Claude Otter till höger, creeindian verksam på ett kontor i Montreal, tillsammans med sin far Sydney. De talar cree med varandra. Sydney hade levt enbart som jägare, från sin barndom och över femtio år framåt.

Fakta ur:

<http://news.nationalgeographic.com/news/>: "Canada Cree Now Back Power Project on Native Lands".

Henrik Persson och Ola Persson: "Vi har överlevt! Ursprungsfolken talar". FFV och Gimle förlag.

<http://mostlywater.org>: Grahame Russell: "The real two solitudes in Canada".

Läs mer:

www.gccc.ca/gccc/eeyoueenou/eeyouindex.htm: "Grand Council of the Crees (Eeyou Istchee): Eeyou Eenou Magazine Susan Marshall." "Lights on the Water. A Pictorial History of the People of Waswanipi".